

GERUNDIUM

Gerundium (герундый) – гэта аддзеяслоўны назоўнік, які абазначае працэс дзеяння і адпавядае ў беларускай мове назоўнікам на **-нне**, **-це**: *чытанне*, *збіццё*. Перакладаецца аддзеяслоўным назоўнікам, інфінітывам, дзеепрыслоўем. Утвараецца ад **асновы infectum** з дапамогай **суфіксаў -nd-/-end-** і **склонавых канчаткаў ускосных склонаў адзіночнага ліку 2-га скланення**:

Аснова infectum	+	-nd- (I, II спр.) -end- (III, IV спр.)	+	канчаткі ўск. склонаў адз. л. 2-га скланення
----------------------------------	---	---	---	---

Узор скланення

laud-o, 1 (laudā-) — *хваліць*; **scrib-o, 3 (scrib-)** — *пісаць*

Склон	Singulāris	Singulāris
<i>Nom.</i>	—	—
<i>Gen.</i>	lauda-nd-i	scrib-end-i
<i>Dat.</i>	lauda-nd-o	scrib-end-o
<i>Acc.</i>	lauda-nd-um	scrib-end-um
<i>Abl.</i>	lauda-nd-o	scrib-end-o
<i>Voc.</i>	—	—

Ужыванне склонаў герундыя

Genetīvus ужываецца:

а) як недапасаванае азначэнне: *modus vivendi* — *спосаб існавання, спосаб жыцця*;

б) з постпазітыўнымі прыназоўнікамі *causā, gratiā* — *дзеля, для*: *accusandi causā* — *для, дзеля абвінавачвання*.

Datīvus ужываецца для выражэння мэты пры дзеяслове *sum, fui, —, esse* у значэнні *служыць для чаго-небудзь*: *defendendo esse* — *служыць для абароны*.

Accusatīvus заўсёды ўжываецца з прыназоўнікам *ad* – *для* і абазначае мэту: *ad accusandum* — *для абвінавачвання*.

Ablatīvus ужываецца:

а) як акалічнасць спосабу дзеяння: *Mens legendo alitur.* — *Розум сілкуецца чытаннем/чытаючы*.

б) з прыназоўнікамі *ex – з, ad, in – у, на, de – пра*: *ex discendo* — *ад вывучэння*; *de vivendo* — *пра жыццё*; *in narrando* — *у апавяданні, падчас апавядання*.

GERUNDIVUM

Gerundivum (герундыў) — гэта аддзеяслоўны прыметнік са значэннем *неабходнасці, патрэбы ў залежным стане*. Перакладаецца апісальна. Утвараецца ад **асновы infectum** з дапамогай **суфіксаў -nd-/-end-** і **канчаткаў -us, -a, -um**. Скланяецца як прыметнік 1—2-га скланення (мужчынскі і ніякі род — па 2-м скланенні, жаночы род — па 1-м скланенні):

Аснова infectum	+	-nd- (I, II спр.) -end- (III, IV спр.)	+	-us, -a, -um
----------------------------------	---	---	---	---------------------

Узор утварэння

Дзеяслоў	Прыклад	Пераклад
laud-o, 1 (laudā-) — хваліць	lauda-nd-us, a, um	той, які павінен быць пахвалены; той, каго трэба пахваліць
scrib-o, 3 (scrib-) — пісаць	scrib-end-us, a, um	той, які павінен быць апісаны; той, каго трэба апісаць

Ужыванне герундыва

Герундыў ужываецца:

1) як дапасаванае азначэнне: *liber legendus* — *кніга, якая павінна быць прачытаная; кніга, якую трэба прачытаць*;

2) як іменная частка выказніка з любой формай дзеяслова *sum, fui, —, esse* (*conjugatio periphrastica passiva* — апісальнае спражэнне залежнага стану). Перакладаецца з дапамогай слоў *павінен, мае, варта, трэба, патрэбна, мусіць* з неазначальнай формай: *Liber legendus est.* — *Кніга павінна быць прачытаная*. Дзеючая асоба ўжываецца ў давальным склоне: *Liber mihi legendus est.* — *Кніга павінна быць прачытаная мною*;

3) пры безасабовай канструкцыі ўжываецца ніякі род адзіночнага ліку герундыва з 3-й асобай адзіночнага ліку дзеяслова *sum, fui, —, esse*: *De gustibus non est disputandum.* — *Пра густы не варта спрачацца*.

Адрозніванне герундыя і герундыва

Герундый і герундыў адрозніваюцца па функцыях у сказе: герундый выконвае ролю дапаўнення або недапасаванага азначэння, а герундыў — ролю іменнай часткі выказніка або дапасаванага азначэння.

1) калі форма з суфіксам **-nd-/-end-** не дапасуецца да іменнай формы ў сказе, тады гэта герундый, які перакладаецца назоўнікам: *ad defendendum urbem* — *для абароны горада*. Пры гэтым герундый заўсёды мае канчатак толькі ўскосных склонаў адзіночнага ліку 2-га скланення;

2) калі форма з суфіксам **-nd-/-end-** дапасуецца ў родзе, ліку, склоне да іменнай формы ў сказе, тады гэта герундыў, які ў гэтым выпадку таксама перакладаецца назоўнікам: *ad urbem defendendam* — *для абароны горада*;

3) калі форма з суфіксам **-nd-/-end-** з'яўляецца іменнай часткай выказніка, тады гэта герундыў, які перакладаецца з дапамогай слоў *павінен, мае, варта, трэба, патрэбна, мусіць*: *Urbs defendenda est.* — *Горад павінен быць абаронены*.